

Utlåtande 2017:135 RIV (Dnr 106-1452/2016)

Inrätta ett expertråd för utveckling av Stockholms skolor

Motion (2016:105) av Lotta Edholm och Jan Jönsson (båda L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:105) av Lotta Edholm och Jan Jönsson (båda L) om att inrätta ett expertråd för utveckling av Stockholms skolor anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Olle Burell anför följande.

Ärendet

Lotta Edholm och Jan Jönsson (båda L) föreslår i en motion till kommunfullmäktige att ett oberoende internationellt expertråd ska tillsättas, bestående av nationella och internationella forskare och experter, lärare och rektorer med erfarenhet av världens främsta skolsystem och skolsystem som har genomgått kvalitetsförbättringar. Syftet med rådet skulle vara att granska Stockholms stads skolväsende och jämföra arbetssätt med internationell ”best practice”.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet Stockholm och Lärarnas riksförbund. Lärarnas riksförbund har inte inkommit med något remissvar.

Stadsledningskontoret anserfrågeställningar som motionärerna lyfter fram som utgångspunkt för utvecklingsarbetet är redan väl kända och centrala i Stockholms stads arbete med utveckling och förbättring av utbildningsverksamheten.

Utbildningsnämnden är positiv till förslaget syfte men anser att behovet av en expertgrupp inte är tillräckligt för att tillstyrka förslaget.

Friskolornas riksförbund välkomnar idén att Stockholm stad inrättar en mer fristående granskning av Stockholms stads skolväsende.

Lärarförbundet Stockholm delar motionärens intentionen att åtgärder behövs för att utveckla Stockholms skolor.

Mina synpunkter

Under en längre tid har den svenska skolan inte klarat av sitt viktigaste uppdrag, att ge alla elever en möjlighet att lyckas i skolan. Den senaste PISAmätningen bekräftar detta påstående. Samtidigt som vi ser en efterlängtd förbättring i resultaten, ser vi nämligen tydliga tecken på en försämrad likvärdighet. Föräldrarnas utbildningsbakgrund och hur många böcker det finns i bokhyllan hemma har blivit allt mer avgörande för skolresultaten. Jag delar motionärernas uppfattning om att utbildningsnämndens viktigaste uppdrag är bidra till ge alla elever i Stockholms stads skolor likvärdiga förutsättningar att uppnå kunskapskraven och bidra till att förbättra elevernas resultat.

Som stadsledningskontoret skriver i sitt remissvar, är de frågeställningar som motionärerna lyfter fram som utgångspunkt för utvecklingsarbetet redan väl kända och centrala i Stockholms stads arbete med utveckling och förbättring av utbildningsverksamheten. Redan idag har staden ett antal samarbeten med akademi och forskning, bland annat inom ramen för Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm och utvecklingsområdet uppväxtvillkor och utbildning. Exempelvis har underlagsrapporter tagits fram av forskare vid Stockholms universitet, som i sin tur analyserar och redovisar resultat från ett brett urval av internationella projekt. Sedan i år har Stockholms stad även ingått en överenskommelse om ett nytt forsknings- och utvecklingsprojektet i samarbete med Stockholms universitet med fokus på barn och ungdomar i utsatta livsmiljöer. Projektets syfte är att ta fram vetenskapligt grundade analyser av barn och ungdomar som växer upp i strukturellt missgynnade områden med avseende på hur de förstår och hanterar sina livsvillkor samt hur lokala institutioner förändrar sina tankesätt och förhåller sig till barn och ungdomar i dessa områden mot bakgrund av

områdenas socioekonomiska konfiguration, symboliska representationer och befolkningens migrationsbakgrund. Ytterligare ett syfte med projektet är att använda dess forskningsresultat för att i samverkan med de ansvariga från Stockholms stads utbildningsförvaltning ta fram en uppsättning åtgärder som skulle behöva implementeras för att tillhandahålla en starkare möjlighetsstruktur för barn och ungdomar som växer upp i strukturellt missgynnade områden. Det handlar om policyreformer, konkreta åtgärder, arbetsmetoder och praktiker i skolan, inom fritidsverksamheten och socialtjänsten samt relationer mellan ungdomar och polisen.

Till sist vill jag lyfta fram utbildningsnämndens slutsats om att syftet med förslaget till en expertgrupp är gott och vittnar om en förståelse för vikten av forskningsbaserad kunskap i skolan och av långsiktiga satsningar. Det finns dock redan idag god tillgång till expertkunskap i form av breda kontakter med forskningsmiljöer och enskilda forskare. Skolledare, lärare, chefer och handläggare på central förvaltningsnivå har en ökad förmåga att efterfråga relevant kunskap, förstå och bedöma expertkunskapers kvalitet och relevans och kan därmed även använda kunskapen på ett bättre och mer systematiskt vis.

Bilaga

Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2016:105) av Lotta Edholm och Jan Jönsson (båda L) om att inrätta ett expertråd för utveckling av Stockholms skolor bifalls.
2. Därutöver anfördes följande.

Kunskap och bildning skapar frihet och ger varje människa makt att forma sitt liv. Kunskap bryter ner barriärer och skapar nya insikter. Det är lika sant för sex- eller sjuåringen som plötsligt knäcker läskoden, som för forskaren eller företagaren som kan omsätta en ny idé till verklighet. Men idag klarar tyvärr inte Stockholms skolor att ge alla barn och elever tillräckliga kunskaper. Det vill vi förändra.

Kunskapsskillnaderna i Stockholms skolor har ökat de senaste åren och kunskapsresultaten har försämrats. Att i detta läge säga nej till inrättandet av expertråd för utvecklandet av Stockholms skolor, som skolborgarrådet Olle Burell (S) gör, är

anmärkningsvärt. Istället borde majoriteten välkomna alla goda idéer som på sikt kan bidra till förbättrade skolresultat.

Liknande expertråd som det vi föreslår har redan satts samman av SKL och Friskolornas riksförbund. På nationell nivå har regeringen tillsatt Skolkommissionen. Att tillsätta lokala expertråd som ett led i att identifiera konkreta skolreformer på lokal nivå är ett rimligt nästa steg, och fullt möjligt att genomföra för Stockholm och andra kommuner. Det är något som remissinstanserna Friskolornas riksförbund och Lärarförbundet inser, men tyvärr inte skolborgarrådet.

Granskningen av skolväsendet i Stockholm måste vila på evidensbaserad grund. Även oberoende aktörer måste kunna granska Stockholms stads agerande som skolhuvudman. Vi vidhåller därför fortsatt att ett oberoende expertråd tillsätts med kommunstyrelsens uppdrag att granska Stockholms skolväsende och jämföra arbetssätt med internationell best practice.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:105) av Lotta Edholm och Jan Jönsson (båda L) om att inrätta ett expertråd för utveckling av Stockholms skolor anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 17 maj 2017

På kommunstyrelsens vägnar:
K A R I N W A N N G Å R D

Olle Burell

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Lotta Edholm (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Erik Slottnér (KD) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Lotta Edholm och Jan Jönsson (båda L) föreslår i en motion till kommunfullmäktige att ett oberoende internationellt expertråd ska tillsättas, bestående av nationella och internationella forskare och experter, lärare och rektorer med erfarenhet av världens främsta skolsystem och skolsystem som har genomgått kvalitetsförbättringar. Syftet med rådet skulle vara att granska Stockholms stads skolväsende och jämföra arbetssätt med internationell ”best practice”.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet Stockholm och Lärarnas riksförbund. Lärarnas riksförbund har inte inkommit med något remissvar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 februari 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret instämmer i vikten av att andelen elever i Stockholms stad som uppnår behörighet till gymnasiet ökar, samt att skillnaderna mellan skolor – och mellan pojkar och flickor – är en viktig utmaning. Det är centralt för kommunfullmäktiges mål 1.1. *Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor* att staden har fokus på dessa utmaningar och tar fram långsiktiga strategier och satsningar för att vända dessa trender. Var och en av de frågeställningar som motionärerna lyfter fram som utgångspunkt för utvecklingsarbetet är väl kända och centrala i Stockholms stads arbete med utveckling och förbättring av utbildningsverksamheten.

Stadsledningskontoret menar också att det är av stor betydelse att Stockholms stads arbete med att utveckla skolverksamheten ska vila på forskning och att det kan vara av värde att göra jämförelser och lära av internationella erfarenheter.

Redan idag har staden ett antal samarbeten med akademi och forskning, bland annat inom ramen för Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm och utvecklingsområdet uppväxtvillkor och utbildning. I arbetet med detta har underlagsrapporter tagits fram av forskare vid Stockholms universitet, som i sin tur analyserar och redovisar resultat från ett brett urval av internationella projekt.

Stadsledningskontoret ser även att det finns lärdomar att dra av internationella erfarenheter men menar att det finns olika metoder och arbetssätt för att ta del av dessa. Stadsledningskontoret anser att ett expertråd enligt motionärernas förslag riskerar att hamna alltför långt från det kontinuerliga arbetet med skolutvecklingen. Kunskapen kan med fördel inhämtas av verksamhetsnära och kompetenta medarbetare inom Stockholms stad genom rapporter av, kontakter med och studiebesök hos omsorgsfullt utvalda representanter motsvarande de som motionärerna föreslår till ett expertråd.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 2 februari 2017 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Lotta Edholm m.fl. (L), enligt följande.

- att avslå förvaltningens förslag till beslut.
- att tillstyrka motionen.
- att därutöver anförä:

Kunskap och bildning skapar frihet och ger varje människa makt att forma sitt liv. Kunskap bryter ner barriärer och skapar nya insikter. Det är lika sant för sex- eller sjuåringen som plötsligt knäcker läskoden, som för forskaren eller företagaren som kan omsätta en ny idé till verklighet.

Andelen elever behöriga till gymnasiet i Stockholm fortsätter att ligga kvar på ungefär samma nivå, trots de insatser som görs i staden skolor för att alla elever ska uppnå godkända resultat. Skillnader mellan pojkars och flickors studieresultat, motivation och studieval är stora, och detsamma gäller skillnaden i skolresultat mellan områden och stadsdelar.

Granskningen av skolväsendet i Stockholm måste vila på evidensbaserad grund. Även oberoende aktörer måste kunna granska Stockholms stads agerande som skolhuvudman. Vi vill därför att ett oberoende expertråd tillsätts med kommunstyrelsens uppdrag att granska Stockholms skolväsende och jämföra arbetssätt med internationell best practice.

Ersättaryttrande gjordes av Christian Carlsson (KD), som hänvisade till reservationen från Liberalerna.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 januari 2017 har i

huvudsak följande lydelse.

Behovet av vetenskapligt förankrad kunskap om skolans uppdrag och processer är stort och skolutveckling kräver långsiktighet. Skolan är en komplex verksamhet och så kallad utbildningsvetenskap är en tvärvetenskaplig disciplin som omfattar inte bara pedagogik och didaktik utan vitt skilda områden som exempelvis utbildningshistoria, utbildningssystem, värdefrågor, individens lärande, grupprocesser, professioner, elevhälsa samt organisation och ledarskap etcetera.

Intresset för skolforskning har vuxit under senare tid och även forskare inom andra discipliner har alltmer kommit att intressera sig för skolan ur olika perspektiv. En ny myndighet - Skolforskningsinstitutet har skapats för att i huvudsak paketera och sprida relevant skolforskning. Skolinspektionen har fått ett bredare uppdrag och fristående aktörer som Ifous, som förvaltningen är drivande partner i, har bland annat till uppgift att stödja huvudmän att initiera skolforskning utifrån identifierade behov. På nationell nivå finns flera initiativ, Skolkommissionen kommer med sin slutrapport under våren och ytterligare en rapport finns framtagen av Huvudmännens expertråd för skolutveckling, framtagen på uppdrag av SKL och Friskolornas riksförbund.

Det finns alltså en rad nationella institutioner och initiativ som alla syftar till att utveckla skolans kvalitet genom forskning, inspektion och rådgivning. OECD gör regelbundna uppföljningar och presenterade en fördjupad studie av svensk skola för två år sedan.

Utbildningsförvaltningen har många kontaktytor med regionens lärosäten och en god tillgång till skolrelevanta forskningsmiljöer och enskilda forskare med expertkunskaper inom skilda områden. Under året ska nya avtal slutas med lärosätena i regionen, framför allt kring lärarutbildning men även kring forskning. Utbildningsnämnden beslutade i mars 2013 om en FoU-strategi för skolan som bland annat handlar om hur systematiskt kvalitetsarbete kan grundas i forskningsbaserad kunskap och hur formerna för detta kan se ut. En uppdaterad FoU-strategi 2017-2020 kommer att presenteras inom kort. Det finns även funktioner och rutiner i det systematiska kvalitetsarbetet för att analysera skolans resultat på skilda nivåer och identifiera mer specifika utmaningar för Stockholm. Härigenom kan förvaltningen tillhandahålla riktad metodstöd till skolor utifrån identifierade behov. Större utvecklingsprojekt eller satsningar startar vanligen med någon form av följeforskningsinsats eller tillgång till en rådgivande grupp experter i form av ett vetenskapligt råd. Dessa expertgrupper har då ett specifikt uppdrag inom ett av sina specialområden och kan därför utnyttjas mer effektivt. Lärare med forskarutbildning arbetar systematiskt tillsammans med forskare från lärosäten i större och mindre undervisningsutvecklande FoU-projekt. Mycket av den expertkunskap som skolans personal efterfrågar, inte minst när det gäller undervisning, finns redan i skolan och utmaningen är att sprida och skala upp denna och ytterligare stärka den växande FoU-kulturen i skolorna.

Syftet med förslaget till en expertgrupp är gott och vittnar om en förståelse för

vikten av forskningsbaserad kunskap i skolan och av långsiktiga satsningar. Det finns dock redan idag god tillgång till expertkunskap i form av breda kontakter med forskningsmiljöer och enskilda forskare. Skolledare, lärare, chefer och handläggare på central förvaltning har en ökad förmåga att efterfråga relevant kunskap, förstå och bedöma expertkunskapers kvalitet och relevans och kan därmed även använda kunskapen på ett bättre och mer systematiskt vis. Mot bakgrund av detta anser förvaltningen att behovet av expertkunskap i skolan uppfylls.

Förvaltningen är positiv till förslaget syfte men anser att behovet av en expertgrupp inte är tillräckligt för att tillstyrka förslaget.

Friskolornas riksförbund

Friskolornas riksförbunds yttrande daterat den 17 februari 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förbundet välkomnar idén att Stockholm stad inrättar en mer fristående granskning av Stockholms stads skolväsende. Stockholm stad är landets största skolhuvudman. Att skolverksamheten i Stockholm utvecklas positivt är av stor betydelse för hela landets kunskapsutveckling.

Ett ökat fokus på vad som kännetecknar framgångsrika skolor kan bara ses som positivt och bidra till att höja kvaliteten generellt i den svenska skolan. Storleken på kommunen och den pågående befolkningstillväxten gör Stockholms skolväsende unikt i landet. En internationell granskning skulle kunna vara ett viktigt verktyg för att få mer relevant jämförelse med städer som möter liknande utmaningar. I förlängningen kan rådet innebära att arbetet i Stockholms skolor blir än mer evidensbaserat och därför kommer nå bättre resultat.

En specifik och tydligare punkt om ledarskap

Motionärerna tar upp ett antal relevanta punkter som exempel på vad ett expertråd ska granska. Förbundet saknar dock en specifik och bredare punkt rörande ledarskap i skolan. I motionen finns ledarskap benämnt i en punkt som rör huvudmannens organisation. Men förbundet anser att frågan om ledarskap inte bara bör belysas i termer av organisation utan också belysa frågor om långsiktig idé, mandat, arbetsvillkor, rekrytering och skolledarrollens attraktivitet.

Ett bra och tydligt ledarskap i en skola är avgörande för utveckla ett systematiskt kvalitetsarbete. Förbundet genomgång av Skolinspektionens skolenkät bland lärare (Det är ledarskapet som brister – inte eleverna, 2016) visar tyvärr att ledarskapet är framförallt bristande i de skolor där det behövs som mest. Skolledarnas roll är viktig men idag allt för otydlig och har dåliga förutsättningar. När Alliansregeringen gav OECD i uppdrag utvärdera den svenska skolan blev resultatet rapporten "Improving schools in Sweden: An OECD Perspective". OECD konstaterar att svenska rektorer allt för ofta brister i sin roll som pedagogiska ledare och att de har svårigheter att finna balans mellan nationella och lokala krav vilket leder till hög omsättning av skolledare.

Även regeringens Skolkommision drar en liknande slutsats. I sitt delbetänkande från 2016, "Samling för skolan" SOU 2016:38, efterlyses mer självständiga skolledare med ett tydligare mandat och med ett tydligare ansvar. Bl. a. efterlyses mer administrativt stöd så att rektorerna kan fokusera på sina kärnuppgifter. En slutsats som även stöds av undersökningen "Svenska rektors erfarenhet i nordiskt perspektiv", publicerad av Skolverket. Undersökningen konstaterar att rektorer i Sverige ägnar en större del av sin arbetstid åt administration jämfört med sina nordiska kollegor. Mot bakgrund av detta borde ledarskapet få en mer specifik och bredare punkt i expertrådets uppdrag.

Beakta fristående aktörers erfarenheter

Utöver att Stockholms stad är den största skolhuvudmannen i landet är det även den kommunen med flest fristående verksamheter. Förbundet vill därför påpeka att Expertrådet inte bara har möjlighet att ta del av internationella erfarenheter och forskning utan det kan också beakta erfarenheter från fristående skolor. Inte minst inom områden som systematiskt kvalitetsarbete och om framgångsrikt ledarskap i skolan.

Svenska experter knutna till rådet

Förbundet vill även påpeka att de svenska lärare och rektorer som ska knytas till expertrådet mycket väl kan avspegla den mångfald av huvudmän som finns. Det är viktigt att inte missa de erfarenheter och den kunskap som fristående verksamheter besitter. Inte sällan är det fristående verksamheter som introducerar nya arbetssätt, nytänkande inom styrning och organisation i Sveriges och Stockholms skolor.

Lärarförbundet Stockholm

Lärarförbundet Stockholms yttrande daterat den 16 februari 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Lärarförbundet Stockholm delar motionärens tankar om skola och utbildnings stora betydelse. Vi delar också intentionen att åtgärder behövs för att utveckla Stockholms skolor.

Lärarförbundet Stockholm arbetar för att en *Lokal samling för läraryrket* blir verklighet. *Lokal samling för läraryrket* är Lärarförbundets initiativ för att samtala och att rätt beslut fattas för en sund utveckling av Stockholms skolor. Det handlar om läraryrkets attraktionskraft och en ändamålsenlig organisation för lärare att verka inom. Lärarförbundet Stockholm anser att det krävs ett politiskt blocköverskridande långsiktigt åtagande och löfte till lärare och elever, skola och samhälle.

Delar som behöver ingå för samtal och konkreta åtgärder är bland annat följande och som mer än väl rymmer de mer precisa frågeställningar som motionären tar upp. Fler kan dock identifieras som viktiga:

- Reella verktyg för att minska lärares och skolledares arbetsbelastning. Åtgärder måste vidtas och stödfunktioner behöver komma på plats.
- Lärares och skolledares löneutveckling. Det behövs löfte om nivåer och förbättrad

löneprocess för att behålla och rekrytera lärare. Stockholm måste visa att läraryrket är värt att satsa på.

- Tydlig politik och tydliga beslut av det politiska styret och stadens förvaltningar för att lärare ska kunna fokusera på elevens lärande och utveckling av undervisning. De beslut som syftar och leder till en stark lärarprofession måste tas.
- Tydlig politik och tydliga beslut för att stödja och möjliggöra för skolledare att utforma en utvecklande pedagogisk organisation där lärare vill och kan verka tillsammans.
- Utveckling av program som gör att Stockholm stads lärare och skolledare upplever att det satsas på dem och ser Stockholms stad som en självklar och attraktiv arbetsgivare.
- Beslut som underlättar lärare att kompetensutvecklas. Exempelvis måste lärares möjlighet att gå behörighetsgivande och kompletterande utbildning stärkas.
- Karriärtjänster måste bli verklighet i alla skolformer och fokus måste i högre utsträckning finnas på hur de ska bidra till utveckling. Organisationen måste gå från fokus på drift till fokus på utveckling.
- Lärarpraktik på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Beslut måste fattas som leder till utveckling av praxisnära forskning för att stärka och utveckla professionen och dess kunskapsbas. Forskning och utveckling måste ske ur ett lokalt lärarnära perspektiv för att upplevas relevant. Identifiering av utvecklingsbehov måste ske lokalt.
- Beslut som underlättar och främjar rörlighet inom Stockholm stads skolor och förskolor. Utebliven rörlighet och inlåsnings effekter är ett hot mot verksamhetens kvalitet. Incitament för en positiv rörlighet kännetecknar en attraktiv arbetsgivare.

Utifrån dessa punkter och eventuellt tillkommande ser inte Lärarförbundet något hinder i att ett expertråd skulle behöva inrättas bestående av ytterligare delar av professionen, forskare och kanske också med internationella inslag. Lärarförbundet har också ett brett internationellt nätverk för vårt aktiva arbete inom ramen för Education International (EI) som omfattar 400 lärarorganisationer i mer än 170 länder. Viktigt är dock att vi ser bildandet av ett expertråd som ett led i att deltagare och diskussionen inom ramen för Lokal samling för läraryrket definierar det som ett behov.

Lärarförbundet Stockholm vill understryka vikten av motionärens önskan om initiativ till utveckling av Stockholms skolor och utbildning.